

hugsan hansara er. Eins og tann rómverska mentanin skjótt breiddi seg út um það stóra heimsríkið, til rómverjar bygðu vegir, so mugu teir, týskarar, eisini byggja vegir, og her verður serliga hugsað um Ukraine, har nýggj ættarlið av týskum bøndrum skulu búleikast, finna Lebensraum, og hava snarsamband við nýggja hövuðsstaðin í stórríkinum, sum aftaná at hann var út- og umbygður, skuldi eita Germania.

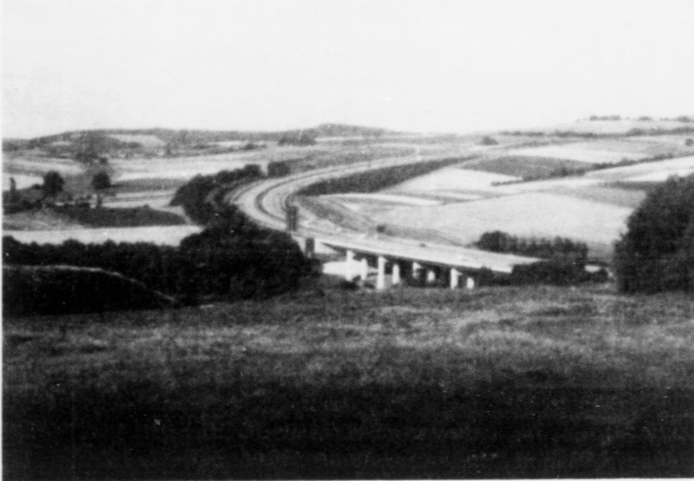
At Hitler var hugtíkin av rómverjum og vegabygging teirra, var ikki so lögíð. Tí longu undir Trajan, keisara, sum livdi frá ár 53 til 117 e.Kr., vóru tað bygðar 80.000 km av vegi í keisararíkinum, og gingu hesir vegir frá Norðsjónum suður til Sahara, frá Atlantshavsstrondini og eystur til Mosopotamia, og allir førdur teir til Roma og avfaringarstaðið var Forum Romanum.

Meðan autobanarnir í Altreich, (soleiðis var sjálvt Týskland nevnt í mun til øll tey nýggju, stóru øki, sum skuldu byggjast afturat), skuldu hava 2 koyribreytir hvønn veg, so skuldu teir, sum førdur til Russlands, hava 3 breytir hvønn veg, og nýggir, vakrir býir skuldu byggjast framvið vegnum.

Í teimum ringu arbeiðsloysisárunum, fyrst í 30-árunum, har yvir 7 mió. týskarar vóru uttan arbeiði, var henda risa vegabygging sett í gongd. Fyrsta strekkið varð gjørt millum Frankfurt og Darmstadt. Og við Frankfurt, sum hevði 80.000 arbeiðsleys, var spakinn settur í jørðina 23. sept. 1933, (einans 8 mánaðir aftaná at teir høvdu fingið valdið), og tað var der Führer sjálvur, sum setti spakinn í. Ein bílur lessaði eina rúgvu av ifyllu av, Hitler tók spakinn og legði á rúgvuna, og tað var ikki einans ein symbolskur spaki, nei — so iðin var der Führer, at tað sást tyðiliga, at tað vóru tvær arbeiðshendur, sum hildu um spakinn. Soleiðis greiddi tann national-sosialistiska pressan frá um hesa hending.

Longu tann 1. juli 1939 vóru 3100 km av autobana opnaðar fyri ferðslu, meðan 2100 km vóru í gerð, og vegætlanin fevndi um 7000 km av vegi, bert í Týsklandi sjálvum. Nevnast kann, at stórar arbeiðslegur máttu reisast, til at hýsa fjøldina av arbeiðsmonnum, og Hitler syrgdi fyri, at arbeiðsmenn hansara skuldu búgva og eta væl.

Enski forsætisráðharrin Lloyd George vitjaði Hitler í Berchtesgaden í 1936 og spurdi hann, hvussu hann figgjaði hetta rísaarbeiðið. Hitler svaraði, at við at seta fólk aftur í arbeiði, spardi ríkið 500-600 mió. mark um árið í arbeiðsloysisstudningi, og aðrar 400-500 mió. komu inn við øktum bensintolli. Tað var so 1 mia. mark um árið, og fyri tað kundi hann byggja 1000 km av vegi, uttan at tað gjørdist nokur meirútreiðsla fyri statin.

Lloyd George spurdi eisini Hitler hvussu sterkar betongkoyribreytirnar á autobananum vóru, og vildi als ikki trúgva tað Hitler segði, at tær vóru 25-30 cm tjúkkar, tí teir amerikansku highways vóru ikki meira enn 5-10 cm. Og bilfóari Hitlers, Kempka, greiddi honum frá, at tá hann seinni var úti og koyrdi ein túr við Lloyd George, tá tók hesin ein tummastokk upp úr lummanum og fór út á vegin at máta. Man kann ímynda sær forsætisráðharran í bretska heimsríkinum, í bowlhatti, jakett, striputum brókum, galosjum og við tummastokki í hondini standa úti á einari koyribreyt og máta! Men Lloyd George var sera nágreiniligur. Ikki fyri einki er hann ein av teim størstu politikarunum, sum heimsríkið hevur fostað.

Tá tað fer at skýma, henda fyrsta dag okkara á autobananum á hesum sinni, fara vit at hugsa um innivist fyri náttina. Vit høvdu koyrt 550 km. Og innivist fær man ongastaðni betur, men kanska ikki biligast, enn júst her.

Á tí nú 8100 km langa autobana-strekkinum í Týsklandi, eru tað 268 stórar bensinstøðir, 52 motell og harumframt 168 sokallað Raststätten.

Sum sagt, so er tænaustøðið sera høgt her. Ein felagsskapur: Gesellschaft für Nebenbetriebe der Bundesautobahn, stendur aftanfyri og eigur alt, og bensinstøðir og motell eru leigað út, so at allir uppisitarar hava eina felags reglugerð at ganga eftir. Her kanst tú verða í dagar og tað verður gingið tær og bili tinum til handa á framúrskarandi hátt.

Vit steðgaðu við eitt motell, sum hevði 85 sengar, nærhendis Göttingen. Motellið liggur altið í samband við eina bensinstøð. Og tað er oftast so, at man

koyrir inn á bensinstøðina, gjøgnum hana og tað stóra parkeringsokið aftanfyri. Hagani gongur leiðin so einar 100-200 m út í »baklandið«, har motellið liggur í vøkrum umhvøvi, og har er sera friðarligt. Har er antin skógur ella dyrkaðir akrar, eingin onnur bygging. Tað er enná so einastandandi, at har sum mottellini eru, liggja tey báðumegin autobanan. Tað vildi verið eitt vónbrot um tú á kvøldi, móður av koyring, kom til eitt stað, har eitt motell skuldi liggja, fyri at gerast greiður yvir, at tað liggur á mótsettari síðu av teirru, har tú er. Tú hevur ongan møguleika at sleppa yvirum. Tí liggur heilt einfalt eitt motell á hvørjari síðu.

Um ein steðg, sum tann vit gjørdur, tíverri alt ov stuttan, kann bert sigast, at vit nutu hann.

Nátt langa knivanna

Aftaná eina friðarliga nátt á motelli okkara, eru vit aftur úti á autobananum friggjamorgun. Tær 700 km, sum vit hava eftir at koyra, til Innsbruck, halda vit ikki vera nakað at tosa um, tá vit hava allan dagin.

Vit koma fram við teimum stóru vegamótunum: Würzburg, Nürnberg og München. Autobanin hevur nú 3, ofta 4 koyribreytir, hvønn vegin, og er so munandi víðkaður, frá tí hann var bygður í 30-árunum. Samstundis við hesi stóru vegabygging, var eisini fólkavogurin, ein bílur, sum skuldi vera fólkagagn, í menning. Tann veldugi ferðamannastreymurin og lastbíl- og trailaraferðslan, í dag, krevur heilt onnur mæt.

Allastaðni eftir vegnum er við skeltling gjølla fráboðað, allar frákoýringar til teir ymsku býir og øki, sum liggja fram við vegnum. So í einum stað, aftaná München, er ein frákoýring: Ausfahrt Tegnsee, og tað fær teg til at hugsa um eina hending í miðjum miðum 30-árunum, sum bleiv skird við tí navni, sum omanfyrirstandandi yvirskrift ljoðar.

Tað var 30. juni 1933. Hitler var nú ríkiskanslari, men gamli Hindenburg hóraði enn og var ríkisforseti. Hitler helt nú lótna vera komna at gera upp við allar teir, sum kundu verða ein hótta mótí honum tá hann, nú Hindenburg helst skjótt fór at doyggja, ætlaðu sær at fáa alt valdið.

Tað var soleiðis, at gjøgnum seinna helming av 20-árunum hevði Hitler bygt ein felagsskap upp, SA, Sturm-Abteilung, hált hernaðarligur, ein bólkur av búrkroppum, sum við harðskapi skuldi vera við til at berjast niður hvønn einasta fund og hvørt tiltak, sum kommunistar ella sosialdemokratir høvdu fyri. Í brúnum skjúrtum, við gummi-

gassum í hond, vóru teir sum snarljós á staðnum, um teirra politisku mótstøðumenn hildu fundir. Gøtubardagarnir vóru harðir, og nógvir lótu liv, eisini SA-menn.

Leiðari av hesum felagsskapi var Ernst Rohm, professionellur hermaður, og tann einasti av teirru fjøldiga monnum, sum Hitler dagliga samstarvaðist við, sum hann segði tú við. Vit 1 mió. í aktivari tænastu og úti við 3 mió. limum eyka var felagsskapurin so stórur, at Hitler kendi seg hóttaðan. Tí Rohm vildi eisini hava, at SA skuldi ganga inn sum ein partur av tí regluliga herinum. Men hetta gjørdist der Führer óvikið. At taka henda ránsmannabólk upp í Wehrmacht, sum fyri Hitler, eins og í síni tíð fyri Wilhelm keisarar, var nakað heilagt, tað var óhugsandi. Men ránsmannabólkurin hevði tó hjálpt honum til valdið, og teir høvdu lyfti hansara um, at tá teir høvdu fingið hetta vald, so skuldi hann samsýna teimum. Tíðin gekk, uttan at Hitler tyktist vilja standa við lyftini. SA ótolnaðist, og samstundis fóru útlendskir ríkisleiðarar at tala at tí harðskapi, SA framdi, og at hesin felagsskapur nú var vorðin so stórur, (Versailles-traktatin var enn í gildi, sum setti Týsklandi stórar avmarkingar, hernaðarliga).

So var tað, at Hitler gjørdi av, uttan dóm at myrða, at taka av døgum, fyrst og fremst leiðsluna innan SA og annars allar teir, sum hann hevði agg til, og sum kundu hugsað at verða honum ein hótta. Millum teir, sum myrdir vórðu, var Gregor Strasser, partamaður hansara, tann gloggasti av øllum leiðarunum í NSDAP. Men við hesari ógerð skakaðist heimurin, sum nú gjørdist greiður yvir, at sum rættarsamfelag var nú Týskland farið í søguna.

At navnið Tegnsee fær teg til at hugsa um alt hetta, kemur av, at júst í teimum døgum, tá henda niðingsgerð fór fram, helt Ernst Rohm, almáttugi leiðarin av SA, til her. Hann helt fri á einum hotelli í býnum Wiessee, við Tegnsee. Og tað er at minnst til, at Rohm var tann, sum Hitler fyrst av øllum vildi taka av døgum.

Rohm var homoseksuellur. Saman við fleiri vøkrum, ungum monnum helt hann fri her. Og tað er í grundini nakað marghátligt, ella láturligt í hesi hending. Tí meðan teir, sum eftir boðum Hitlers, kring landið náttina til 30. juni 1934, áttóku sær bóðlaverkið og myrðu frá hond teir, sum deyðadóm høvdu fingið, so koyrdi der Führer sjálvur frá München hesa nátt, í einum fylgi av 3 stórum Mercedes-bílum, for inn á hotellid, og háladi persónliga Rohm úr songini, har hann lá við einum ungum manni: Hitler gav honum av grovfilini. Hann bleiv tikin við til München, settur í eitt fangarúm og fekk eina skambyrsu lagda inn til sín. Men hann noktaði fyri sjálvur at taka seg av døgum. Ein av bóðlum Hitlers gjørdi so hetta.

Um 150, menn og kvinnur, sum Hitler hevði agg til, vórðu í hesum umfari, uttan dóm, tikin av døgum. Og tó tosaði hann í teimum seinastu árunum, tá leið móti endanum, í nostalgiskum lötum, tá hann sat í bunkaranum undir Ríkiskanselinum í Berlin, meðan hann sat og hugdi uppá myndina av Friðrikki Stóra, sum hann altið hevði hjá sær, um ta gomlu tíðina, »die Kampfzeit«, og um teir, sum bardust honum við lið hesa tíðina, og sum hann síðan tók av døgum, sum »die alten Mitkämpfer«, teir gomlu stríðsfelagarnar.